

درک و بیان محیط شهری

نویسنده: محمد آسیابی

ویراستار: پرویز آسیابی

انتشارات طمان / هله

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

سرشناسه	: آسیایی، محمد، ۱۳۵۸-م.
عنوان و نام پدید آور	: درک و بیان محیط شهری / تألیف محمد آسیایی مشخصات؛ ویراستار پرویز آسیایی، ۱۳۴۴
نشر	: تهران: طحان: هله، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص.: مصور جدول؛ ۲۲ × ۲۹ س م.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۳۲-۳۳-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: شهرسازی - - طرح و برنامه ریزی
رده بندی کنگره	: HT۱۶۶/آ۵۵۴ ۱۳۸۹
رده بندی دیویی	: ۳۰۷/۱۲۱۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۱۰۹۴۳۲

درک و بیان محیط شهری

تألیف: محمد آسیایی

ویراستار: پرویز آسیایی

ناشر: طحان

ناشر همکار: هله

چاپ: پیام

صحافی: نوین

لیتوگرافی: آرمانسا

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

مدیر تولید: ابوالفضل جلاغلو

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۳۲-۳۳-۷

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

تلفن‌های مرکز پخش: ۶۶۴۰۳۱۹۱ - ۶۶۴۰۳۲۰۸ - ۰۲۱
فاکس: ۶۶۹۶۷۰۵۹ شماره همراه: ۰۹۱۲۱۹۸۵۶۱۷

پیشگفتار

در هر یک از تمدن‌های بشری، محیط مصنوع و عناصر آن همچون شهرها، خانه‌ها، خیابان‌ها و ... گویای معنا یا معانی نمادینی هستند که محیط به ذهن انسان متبادر نموده و بالنتیجه بر ادراک او از محیط و به تبع آن بر رفتارش در محیط تأثیر کرده، و در نهایت فرهنگ او را شکل داده و متحول می‌نموده است. بارزترین ویژگی‌های تأثیرگذار محیط بر انسان عبارت از نمادها، نشانه‌ها، تناسبات، صدا، نور، عملکردها و منشاء آن‌ها می‌باشند، که این‌ها تنها وجه مادی و ظاهری بوده و اثرات ناشی از آن‌ها را در مقولاتی چون هویت، تشخص، احساس تعلق به مکان، احساس راحتی، احساس امنیت، احساس حقارت و تذکر معانی معنوی و روحانی می‌توان مورد توجه و بررسی قرار داد. بارزترین نمود این عوامل ظاهری و اثرات ناشی از آن‌ها، کیفیت فضا می‌باشد. کیفیت فضا، موضوعی است که از نظر حکما و فلاسفه به جد مطرح بوده و همواره در مطالعات آن‌ها جایگاه ویژه‌ای را دارا بوده است، به نحوی که تأثیرات ناشی از کیفیت فضا (محیط) به انسان، هم می‌تواند ارزش‌هایی را به او القاء کرده و هم قادر است وی را به ورطه انحطاط و تباهی سوق دهد.

شکل کالبد مجتمع‌های زیستی و اصول شکل دهنده آن یکی از موضوعات مهمی است که از آن به عنوان نشانه وحدت یا زمینه ساز تفرق جامعه یاد می‌شود. به طور مثال کالبد همگن، هماهنگ و متعادل یک شهر که عاری از تسلط عناصر مادی و یا اظهار تشخص و تمایز انسان‌ها توسط عمارات باشد، تأثیر به سزایی در احساس وحدت و همراهی و همدلی و تجانس اهل شهر خواهد داشت. اما اگر در شهری هر ساختمان بخواهد "من" بگوید و دانسته و از روی عمد بخواهد خویش را از دیگران متمایز سازد و البته برتر نشان دهد؛ عامل به روز عدم تعادل و ناهماهنگی و همچنین عاملی خواهد شد که به تشدید تفرقه اهل شهر کمک خواهد نمود.

بنابراین، این کتاب حاوی تحلیلی است از مفاهیمی همچون محیط، توجه و ادراک، معنی شناسی، تصویر ذهنی، الگوهای رفتاری، شکل شهر، فرم شهر، منظر شهر، نمادها و نشانه‌ها، سیمای شهر، روان شناسی اجتماعی، روان شناسی محیطی، ... می‌باشد. امید به آن است با پیوند دادن این مفاهیم به یکدیگر توانسته باشم به دانشجویان شهرسازی، در بررسی حوزه بسیار گسترده محیط و رفتار کمکی در حد توان کرده باشم.

مطالب این کتاب منطبق بر مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای مقطع کارشناسی رشته مهندسی شهرسازی واحد درسی درک و بیان محیط شهری است. سر فصل ارائه شده از سوی شورای عالی برنامه‌ریزی عبارتند از:

- تعریف روان شناسی محیطی
- تعریف توجه و ادراک
- روان شناسی محیطی از دیدگاه‌های نظری مختلف
- محرک‌های موجود در محیط‌های شهری و چگونگی آن‌ها
- زبان و انتقال مفاهیم، معنی شناسی، نظریه‌های زبان شناسی
- روش‌های بیان ادراک محیط شهری
- مقایسه سیمای شهر و چهره شناسی محیط شهری و ریخت شناسی
- تحلیل نمادها و نشانه شناسی محیط شهری
- تصویر از شهر
- اهداف این کتاب عبارتند از:
 - شناخت چگونگی تأثیر متقابل عوامل محیطی بر انسان و انسان بر محیط، از طریق آشنایی با شاخه جدیدی از معرفت انسانی به عنوان " روان شناسی محیطی " و نحوه بهره مندی از مفاهیم آن در شناخت محیط شهری.
 - بررسی مفاهیم نشانه شناسی، معنا شناسی و حس مکان در چارچوب روان شناسی محیطی و استفاده از روش‌های بیان تصویری در شناسایی معانی محیط شهری.
 - بیان برداشت‌های عینی و ذهنی از شهر.
- بنابراین کتاب حاضر را هم می‌توان برای دانشجویانی که درس درک و بیان محیط شهری را می‌گذرانند کتابی درسی به شمار آورد و هم می‌توان منبعی کمکی برای کتاب‌های درسی دوره‌های دانشگاهی دانست. دانشجویان رشته‌های گوناگون از جمله رشته‌های معماری، جامعه شناسی، روان شناسی و ... نیز می‌توانند از این کتاب بهره‌مند گردند.

محمد آسیابی بخشکندی

تیر ماه ۱۳۸۹

۱۱	فصل اول: مفاهیم و زبان
۱۳	<i>بخش اول: مفاهیم و مبانی</i>
۱۵	ارتباط
۱۶	پیام
۱۸	معنی
۱۹	فرآیند ادراک
۲۰	حواس انسان
۲۵	بررسی‌های پژوهشگران امروزی از دستگاه ادراکی و فلسفه وجودی آن
۲۵	ادراک فضا
۲۹	<i>بخش دوم: زبان و انتقال مفاهیم، معنی شناسی و نظریه‌های زبان شناسی</i>
۳۱	تعریف زبان
۳۲	شاخه‌های زبان شناسی
۳۲	انواع آواشناسی
۳۳	شاخه‌های زبان شناسی ساختاری
۳۳	انواع معنا شناسی
۳۳	زبان جانوری
۳۵	تفکرات و فرضیه‌ها در مورد منشاء و تحول زبان
۳۶	نظریه تقلید از آواهای طبیعت
۳۶	نظریه ندایی
۳۹	منابع و کتاب شناسی فصل اول
۴۱	فصل دوم: محیط و انسان
۴۳	<i>بخش اول: محیط و مکتب‌های محیطی</i>
۴۵	محیط
۴۵	پیدایش فلسفه‌های محیطی
۴۶	دو انگاری محیطی
۴۸	استعاره‌ها و پارادایم‌های محیطی
۴۸	پارادایم بوم شناسی سیاسی جبرگرا
۴۸	پارادایم بوم محوری
۴۸	پارادایم جبر ژنتیکی
۴۸	فرآیند تکاملی داروین
۴۸	پارادایم جبر آب و هوایی

۵۰	عدالت محیطی
۵۰	اسلام و عوامل محیطی
۵۱	بوم‌شناسی انسانی و بازگشت به جبر محیطی
۵۱	ریشه‌های ایده تاثیر محیط بر انسان
۵۲	مؤلفه‌های تاثیر محیط بر انسان
۵۲	القاء هویت به محیط
۵۴	کیفیت محیط و عوامل مؤثر بر آن
۵۵	بخش دوم: روان‌شناسی محیطی
۵۷	تعریف روان‌شناسی
۵۷	آغاز روان‌شناسی
۵۸	روان‌شناسی اجتماعی
۵۹	روان‌شناسی محیطی
۶۰	تاریخچه‌ای مختصر از رشته روان‌شناسی محیطی
۶۳	روش‌های پژوهش در روان‌شناسی محیطی
۶۵	موقعیت‌های پژوهش
۶۶	سایر منابع اطلاعاتی در روان‌شناسی محیطی
۶۷	شناخت محیطی
۶۸	ادراک محیطی
۶۹	نظریه‌های ادراک محیطی
۷۲	ماهیت نقشه‌های شناختی
۷۶	تحول توانایی‌های شکل‌دهی نقشه شناختی
۷۷	تفاوت‌های فردی در شکل‌دهی نقشه شناختی و رهیابی
۷۸	شکل‌دهی نقشه شناختی و رهیابی در افراد نابینا
۷۹	تاثیر هیجانی محیط پیرامون
۸۰	نظریه سه عاملی هیجان
۸۱	مفهوم بار محیطی
۸۲	ویژگی‌های خاص محیط اطراف
۸۷	بخش سوم: رفتار
۸۹	رفتار اجتماعی را چگونه یاد می‌گیریم
۸۹	رفتار
۹۰	فعالیت
۹۰	رفتار قلمروی

۹۰	علایم قلمرو
۹۰	انواع قلمرو
۹۰	حریم شخصی
۹۰	نیاز
۹۱	فرآیند رفتار انسانی
۹۲	دسته‌بندی رفتارها
۹۲	ویژگی‌های رفتار
۹۳	رفتارها در فضای شهری
۹۳	تاثیر زمان بر رفتار
۹۴	کنترل رفتار در فضاها به چه صورتی می‌باشد
۹۴	تاثیر رفتار بر کیفیت فضا
۹۵	توجه به رفتارها یا استانداردها
۹۵	تاثیر انواع ساختمان بر شکل‌گیری رفتار
۱۰۱	رفتار نابهنجار
۱۰۲	الگوهای رفتاری انسان
۱۰۲	الگوی بوم شناختی یا الگوی نظام‌های اجتماعی انسان
۱۰۳	رفتار و طراحی
۱۰۴	الگوهای رفتاری
۱۰۴	نقشه الگوهای رفتاری
۱۰۵	نحوه برداشت رفتارها
۱۰۵	فرآیند برداشت رفتارها
۱۱۴	روش‌های برداشت رفتار بر حسب زمان
۱۱۴	اثبات فرضیه و تفسیر نتایج الگوهای رفتاری از دید طراحی شهری و برنامه‌ریزی شهری
۱۱۷	چکیده مطالب بخش سوم
۱۱۹	فرهنگ اصطلاحات تشریحی فصل دوم
۱۲۱	منابع و کتاب شناسی فصل دوم
۱۲۳	فصل سوم: تصویر ذهنی و سیمای شهر
۱۲۷	دید و منظر
۱۲۷	محورهای دید
۱۲۹	زبان تصویر
	سیمای شهر

۱۵۰	تصویر ذهنی و نحوه شکل‌گیری آن
۱۵۳	عوامل موثر در شکل‌گیری تصویر ذهنی
۱۵۴	معیارهای ارزیابی فرم خوب شهر
۱۵۵	خوانایی شهر
۱۵۷	نمایانی شهر
۱۵۸	گسترش نظریه سیمای شهر
۱۶۶	شکل شهر
۱۷۰	مزایای شکل خطی
۱۷۴	مزایای طرح شطرنجی
۱۸۹	فرهنگ اصطلاحات تشریحی فصل سوم
۱۹۱	منابع و کتاب‌شناسی فصل سوم
۱۹۳	پیوست‌ها